

MICHEL CLAISE

“De cultus van de winst-maximalisatie ontwricht de maatschappelijke verhoudingen”

Interview door Han Renard, journalist Knack.

Michel Claise werd grootgebracht door zijn grootouders die bakker-patissier waren in Anderlecht. Hij liep school in Kuregem. Toen hij afstudeerde aan de ULB trad hij toe tot het kabinet van meester Guy Uyttendaele, de vader van de bekende topadvocaat Marc Uyttendaele. Claise zelf was twintig jaar lang advocaat gespecialiseerd in handelsrecht. In de jaren 1990 begon hij romans te schrijven. Die spelen zich af in het Brussel van en net na de Tweede Wereldoorlog. Claise verwerkt daarin verhalen en anekdotes die hij hoorde in de bakkerij van zijn grootouders.

In 1999 schreef zijn toenmalige echtgenote hem stiekem in voor het magistratenexamen. Claise deed op goed geluk mee en slaagde tot zijn eigen verbazing. Hij besloot dat dit een mooie kans was om het drukke advocatenbestaan vaarwel te zeggen en het wat rustiger aan te gaan doen. Precies het tegenovergestelde gebeurde. Als Chinese vrijwilliger belandde hij bij de financiële recherche. Zijn leven werd hectischer dan ooit tevoren. Intussen is hij al bijna 16 jaar financieel onderzoeksrechter in Brussel. Michel Claise staat bekend als een man van de linkerzijde maar behoort tot geen enkele politieke partij. Hij noemt zichzelf op de eerste plaats een humanist met grote belangstelling voor cultuur, denkend aan de woorden van de Franse schrijver André Malraux: *l'art est le plus court chemin de l'homme à l'homme*. In de wandelgangen van het Brusselse justitiepaleis wordt Claise ‘meneer 100 miljoen’

genoemd, omdat dit zo ongeveer het bedrag zou zijn dat de onderzoeksrechter jaarlijks dankzij zijn spuurwerk naar de Belgische schatkist doet terugkeren. •

Maar de strijd aanbinden met de financiële misdaad was dus geen bewuste keuze?

► **Michel Claise:** Het was puur toeval (lacht). Maar ik ben me wel heel snel gaan specialiseren in grote financiële fraude, in

witwasoperaties, in het traceren van het zwarte geld van criminele organisaties. Na twee jaar gaf ik al opleidingen aan wat men de cijfer-professionals pleegt te noemen: boekhouders, bankmedewerkers en bedrijfs-revisoren. Ik geef ook les aan universiteiten en hogescholen. En de afgelopen jaren ben ik vier keer gehoord in de Kamer in verband met de opeenvolgende internationale belastingchandalen. Recent nog in de bijzondere Kamercommissie naar het onderzoek van de Panama Papers.

Veel mensen lijken te denken dat financiële en witteboordencriminaliteit minder schadelijk is voor de samenleving dan gewone, ordinaire misdaad.

► **Claise:** Daarom ben ik op een gegeven moment ook politieromans beginnen te schrijven over zaken zoals witwassen, carrouselfraude en corruptie. Om de mensen uit te leggen wat financiële criminaliteit inhoudt en hoe schadelijk ze is. Het tragische is namelijk dat de samenleving dit niet begrijpt. Maar ik zie op dit moment een positieve kentering.

Een gevolg van wereldwijde belastingchandalen zoals Swiss Leaks en de Panama Papers?

► **Claise:** Lange tijd werd ik gewoon niet geloofd. Maar nu het ene na het andere schandaal aan het licht komt, merkt men dat wat ik zei eigenlijk nog een onderschatting van de werkelijkheid was. Ik houd me nu al jaren bezig met grote financiële criminaliteit en georganiseerde fiscale fraude. Met de banken, financiële instellingen, tussenpersonen, vennootschappen, belastingparadijzen en staten die dit mogelijk maken. Steeds meer mensen beseffen dat die strijd iedereen aanbelangt, want de omvang van de fiscale fraude in België bedraagt 30 miljard euro per jaar.

U hoopt ook op een soort Occupy-beweging van boze burgers die op straat komen tegen fiscale fraude?

► **Claise:** Zeker. De onrechtvaardigheid is zo groot, ik wil de mensen wakker schudden. Wat moet je doen om in België geen belastingen te betalen? Dat is simpel: je moet gewoon heel rijk worden. Intussen worden de samenleving en de democratie ondergraven

door schandalen zoals recent nog bij ING. De cultus van de winstmaximalisatie ontworicht de maatschappelijke verhoudingen. ING zet 3000 mensen op straat, niet omdat de bank verlies maakt, maar omdat ze nóg meer winst wil maken. Terwijl in 2008 de banken het niet hadden gered zonder de hulp van de belastingbetaler. Of neem Dexia, dat nu opnieuw opduikt met offshore-constructies in de Panama Papers. Wie een oud vrouwtje op straat berooft, wordt streng gestraft. Fraudeurs die miljoenen verduisteren in belastingparadijzen, gaan vrijuit. Maar er zou allicht minder straatcriminaliteit zijn als men de financiële criminaliteit echt zou aanpakken. En we zouden niet verder roofofbouw hoeven te plegen op democratische pijlers zoals de cultuur, het onderwijs, de gezondheidszorg en justitie.

U zei tegen de volksvertegenwoordiger in de commissie-Panama Papers: uw verbazing verbaast mij. Het is iets wat u al jaren zegt: politici zijn bewust blind voor grootschalige belastingfraude.

Hoe komt dat?

► **Claise:** Omdat je er geen kiezers mee wint. Grote bedrijven denken ook dat zij schade zullen lijden als we de strijd tegen de fiscale fraude opvoeren en dus lobbyen ze bij bevriende politieke partijen om dat tegen te houden. Dat heeft toenmalig staatssecretaris voor Fraudebestrijding John Crombez (sp.a), die ik zeer waardeer, me letterlijk gezegd. De regering-Michel heeft bij haar aantreden alles wat te maken heeft met de strijd tegen de financiële criminaliteit afgeschaft. Weg staatssecretariaat. Maar intussen zoekt men miljarden om het gat in de begroting te dichten. Ik heb de volksvertegenwoordiging ook gezegd: beseffen jullie met wat een gemak de Belgische staat door boosdoeners wordt overvallen en bestolen? Vorig jaar nog betaalde de Belgische staat ten onrechte 450 miljoen euro roerende voorheffing terug aan buitenlandse beleggers in Dubai. Omdat onze fiscale administratie niet de minste controle uitoefent. Terwijl gewone mensen verdorie voor iedere stommiteit worden gecontroleerd. Kleine sjoemelaars pakt de fiscus keihard aan, maar voor de grote fiscale rampgevallen is het: laat maar zitten, au revoir!

De regering-Michel heeft toch een maatregel als de Kaaimantaks goedgekeurd. Is dat dan geen goede zaak?

► **Claise:** Dat is de mensen zand in de ogen strooien. De regering zegt ook dat er extra mensen zijn aangenomen bij de BBI (de bijzondere belastinginspectie). Maar ze vergeet erbij te zeggen: door op andere plaatsen mensen weg te halen. En als het gaat over mijn vakgebied, de strijd tegen de financiële criminaliteit, is er geen enkele stap voorwaarts gezet, wel integendeel.

Intussen staat het vertrouwen van de burgers in justitie op een laag pitje.

► **Claise:** Dat is inderdaad ronduit dramatisch, maar het probleem zit niet bij justitie maar bij de regering die geen financiële middelen wil vrijmaken. Wij werken met eindjes touw. Het is zoals een Porsche achtervolgen met een 2-PK-tje. We beschikken niet over de nodige informatica. Speurders gespecialiseerd in financiële criminaliteit worden naar terreuronderzoeken overgeplaatst. Er liggen duizenden dossiers over financiële criminaliteit in de kasten van justitie. Maar het parket

heeft niet de middelen om die dossiers te onderzoeken. Dat gaat over honderden miljoenen euro's. Die dossiers liggen voor altijd onder het stof. De straffeloosheid is totaal.

Het is voor het grote publiek ook moeilijk te begrijpen waarom belangrijke fraudezaken vaak op niets uitdraaien omdat ze zo lang aanslepen dat de feiten verjaard zijn of de redelijke termijn is overschreden en er hooguit lichte straffen kunnen worden uitgesproken.

► **Claise:** Maar hoe komt dat? Omdat legers gespecialiseerde advocaten allerlei vertragingstrategieën ontwikkelen. Omdat de wet toelaat dat advocaten de procedures eindeloos rekken, onder andere door steeds maar aanvullende onderzoekdaden te vragen. Omdat advocaten steeds vaker de magistraten onder vuur nemen die bevoegd zijn voor fraudedossiers, waarna die van het onderzoek worden gehaald. Omdat justitie niet genoeg middelen en tijd heeft om een dossier tot in de puntjes te onderzoeken. Er zijn een

heleboel redenen. Maar vergeet niet dat er ook heel veel zaken zijn die wél tot een goed einde worden gebracht en waar het tot een veroordeling komt.

Wat zou u willen voor justitie?

► **Claise:** Om te beginnen moet het parket aanzienlijk worden versterkt en moeten er dringend extra onderzoeksrechters komen. Als ze mogen blijven bestaan, want Koen Geens, die ik weleens *Erdogeens* noem, overweegt de onderzoeksrechter af te schaffen, dat wil zeggen de enige echt onafhankelijke partij in de strijd tegen de grote georganiseerde misdaad, en alles over te laten aan het parket. We hebben ook meer speurders bij de politie en betere informatica nodig. Stel dat ik onderzoek doe naar een BTW-carroussel waarin honderd bedrijven zijn betrokken. Vroeger had de politie een programma waarmee ze toegang kreeg tot alle informatie over die bedrijven. Om budgettaire redenen is dat abonnement stopgezet en nu doet de politie twee maanden over een onderzoek dat vroeger een halve dag in beslag nam. Laatst wilde een politiemann

Frankrijk iemand gaan verhoren in een fraudedossier van 12 miljoen euro en dat is hem geweigerd wegens te duur. We hebben het hier over een verplaatsing van 800 euro!

U hamert ook op het verband tussen financiële criminaliteit en terrorisme.

► **Claise:** Terrorismen wordt niet alleen gefinancierd door de leden van terreurcellen zelf. Je moet hogerop gaan in de keten dan die onstabiele losers die zichzelf in Maalbeek en Zaventem hebben opgeblazen. IS wordt immers gefinancierd door de handel in olie en kunstwerken, door afpersing, en vermoedelijk ook door staten als Qatar en Saoedi-Arabië. En dus moeten we ook de smerige economische en financiële belangen achter deze zogenaamde godsdienstoorlog blootleggen.

Is er in het terreuronderzoek te weinig aandacht voor het financiële aspect?

► **Claise:** Alle onderzoeksinspanningen zijn op dit moment gericht op voorkomen

dat de boel ontploft. Niet om te achterhalen met hoeveel Qatar over de brug is gekomen. Ik heb de commissie-Terreur uitgelegd hoe je de financiering van het internationale terrorisme kunt aanpakken. Namelijk door bepaalde banken en vennootschappen, die we allemaal kennen, strenger te controleren. Door de geldstromen uit bepaalde landen onder de loep te nemen. Daar is niets mee gebeurd. Alle middelen en mankracht gaan naar de strijd tegen het terrorisme. Goed, maar om het terrorisme te bestrijden moet je ook de financiële criminaliteit aanpakken. Maar ik heb geen politiemensen meer ter beschikking want ze zijn allemaal op terreurdossiers gezet, of ze worden niet vervangen als ze met pensioen gaan.

U bent berucht omdat u er zo nodig niet voor terugdeinst bedrijfsleiders, bankiers en politici in de cel te stoppen, zoals *captain of industry* Luc Vansteenkiste in de zaak-Bois Sauvage of MR-toppoliticus Serges Kubla in het dossier-Duferco.

► **Claise:** In de 16 jaar dat ik onderzoeksrechter ben, is dat welgeteld een keer of vijf gebeurd. Maar in de media veroorzaakt dat telkens grote opschudding. Althans als het iemand is die de publieke opinie kent, want als Vladimir de Rus wordt aangehouden, kraait er natuurlijk geen haan naar.

Hoe is uw gevecht met de financiële criminaliteit de afgelopen zestien jaar geëvolueerd?

► **Claise:** In de strijd tegen carrouselfraude hebben we veel vooruitgang geboekt. Ook sterk verbeterd is het opsporen van traditionele witteboordencriminaliteit zoals grote georganiseerde fraude. Maar wat we absoluut niet onder controle hebben, is financiële criminaliteit die voortvloeit uit gewone misdrijven zoals drugshandel, mensenhandel, wapenhandel en de handel in namaakspullen. Die gaat de laatste jaren echt door het dak. Bovendien gebruiken criminelen vandaag nieuwe methodes zoals cybercriminaliteit en daartegen zijn we absoluut niet gewapend. Wel integendeel, men heeft in België de Federal Computer Crime Unit van de politie

om politieke motieven min of meer uitgekleeft. Maar in de nabije toekomst zullen terroristen ons niet meer aanvallen met Semtex en Kalasjnikovs maar met computers, en die dag zijn we reddeloos verloren. Maar het lijkt alsof dat onze politici niets kan schelen. •

Michel Claise

Michel Claise is geboren op 6 januari 1956. Hij studeerde in 1979 af als licentiaat in de rechten aan de ULB.

Hij werkte 20 jaar als advocaat. In 1999 slaagde hij in het examen voor de magistratuur. Hij volgde in 2001 Jean-Claude Leys op als onderzoeksrechter in Brussel. In de loop der jaren is Claise de verpersoonlijking geworden van de strijd tegen de financiële criminaliteit. Hij behandelde onder meer de fraudedossiers rondom de Zwitserse bank USB en de Britse bank HSBC.

Michel Claise is romanschrijver. Hij gooide hoge ogen met zijn debuutroman *Salle des pas perdus* (2006). In 2015 verscheen het ophefmakende *Essai sur la criminalité financière, Le club des Cassandre*.

Claise is *mâitre de conférences* aan de universiteit van Aix-en-Provence. ●

